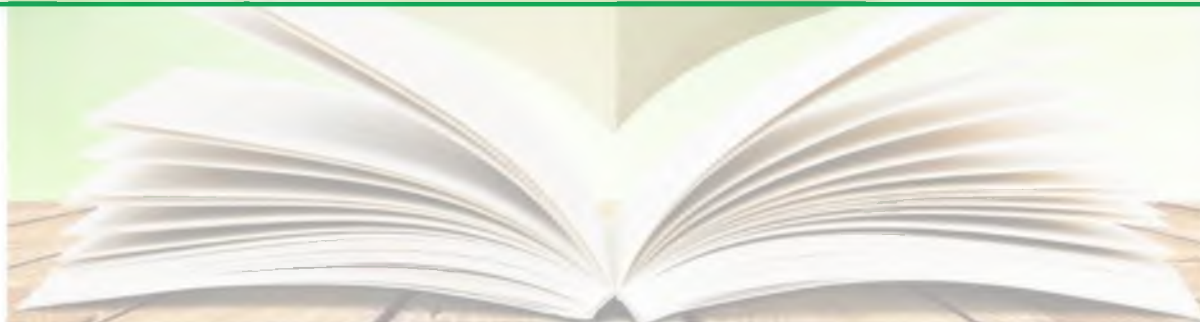

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
учасників міжнародної науково-
практичної конференції
«ЛІСОВА ТИПОЛОГІЯ ЯК ОСНОВА
НАБЛИЖЕНОГО ДО ПРИРОДИ
ЛІСІВНИЦТВА»

присвячена 150-річчю з дня народження
проф. Є.В. Алексєєва
та заснування кафедри лісівництва
Навчально-наукового інституту лісового і
садово-паркового господарства

Київ, 9-12 жовтня 2019 року

ПРИРОДНЕ ПОНОВЛЕННЯ НАСАДЖЕНЬ СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ НА ЗЕМЛЯХ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ПРОЙДЕНИХ НИЗОВИМИ ПОЖЕЖАМИ

В. В. Гуменюк¹, кандидат сільськогосподарських наук

¹Національний університет біоресурсів і природокористування України

Ключові слова: лісова пожежа, природне поновлення, зустрічність, життєздатність.

Процес відновлення і формування піднаметового покоління лісу за умов пірогенної трансформації лісових екосистем недостатньо вивчений в Україні. Відсутність таких досліджень зумовлює переважання у фахівців лісового господарства впевненості у негативних наслідках низових пожеж для насадження. На цій позиції базується широко розповсюджена практика швидкого проведення вибіркових або суцільних санітарних рубок у насадженнях пройдених низовими пожежами. Досвід свідчить, що проведення таких рубок призводить в кінцевому підсумку до руйнування насадження та необхідності створення нового покоління лісових культур, що подвоює збитки лісового господарства від недоотриманої стиглої деревини та витрат на створення культур та догляд за ними.

Проведення лісопірологічного експерименту в сосняках Боярської ЛДС свідчить щодо можливих випадків збереження насадження після низової пожежі, що дозволить продовжити його вирощування до віку стиглості [1]. Особливої уваги заслуговують дослідження відновлення сосни звичайної (*Pinus sylvestris* L.) після пожеж різної інтенсивності, що дає можливість встановити постпірогенну динаміку деревостану, природного поновлення, трав'яного та мохово-лишайникового покривів і лісової підстилки [4] та подальший сценарій відновлення лісу після пожеж [2, 3, 5].

Дослідження здійснювались у соснових насадженнях Поліського природного заповідника на ділянках, пройдених низовою пожежею різної інтенсивності, яка відбулася 26–30 травня 2009 р. на площі 550 га. На ділянках проведено облік природного поновлення, встановлення його віку, висоти, зустрічності та життєздатності.

Як показали результати дослідження, низові пожежі середньої і сильної інтенсивності в середньовікових і пристигаючих соснових насадженнях в умовах А₁ та В₂₋₃, створюють сприятливі умови для появи

природного поновлення сосни звичайної. Кількість природного поновлення сосни на горільнику достовірно ($p=0,05$) залежить від середнього віку насадження.

Найвищі значення зустрічності ($>75\%$) сосни звичайної відмічено у пристигаючих середньо- і високоповнотних ($P > 0,63$) насадженнях в ТЛУ $A_{1,2}$ і B_2 , (>9 тис. шт·га⁻¹) для яких є характерним рівномірне розміщення природного поновлення на площі після низових пожеж середньої і сильної інтенсивності, що вимагає проведення дослідів щодо можливості використання цього поновлення у лісовідновленні.

Постпірогенні насадження сосни звичайної характеризуються неоднорідністю у віковій структурі природного поновлення. Найбільше поновлення з'явилося у рік пожежі (63%) та наступному році (28%) у період найменш відчутної конкуренції з видами живого надґрунтового покриву.

Якісне оцінювання природного поновлення за життєздатністю на дослідних ділянках дозволило встановити, що частка надійного поновлення на горільнику і контролі збільшується із зростанням його віку й висоти та покращанням умов едатопу від $A_{1,2}$ – $B_{2,3}$, за виключенням ТЛУ A_4 , оскільки дані умови характеризуються значним зволоженням і суцільним покривом ґрунту зеленими мохами, що унеможлиблює появу сходів.

Вищенаведені результати свідчать, що дослідження природного поновлення насаджень сосни звичайної пройдених низовими пожежами різної інтенсивності є важливими для лісової галузі з точки зору ведення раціонального та наближеного до природи лісового господарства.

Список джерел літератури:

1. Гуменюк В. В. Вплив низової пожежі на деревостан та наземні лісові горючі матеріали в соснових лісах Центрального Полісся України. В. В. Гуменюк, С. В. Зібцев, А. А. Борсук / Національний університет біоресурсів і природокористування України. URL: http://ejournal.studnubip.com/zhurnal-6/ukr/humenyuk_zibtsev_borsuk/ (дата звернення: 12.09.2019).
2. Иванова Г. О. Зонально-экологические особенности лесных пожаров в сосняках Средней Сибири : автореф. дис. на соискание уч. степени докт. биол. наук : спец. 06.03.03. Красноярск, 2005. 405 с.
3. Матвеева Т. А. Послепожарное возобновление сосны и лиственницы. *ГОУ ВПО «Сибирский государственный технологический университет»*. 2009. Вып. 121. С. 71–73.
4. Седых В.Н. Лесообразовательный процесс в бореальной зоне планеты. Структурно-функциональная организация и динамика лесов. *Ин-т леса СО РАН*. 2004. Вып. 221. С. 347-349.
5. Фуряев В. В. Роль пожаров в процессе лесообразования : монография. Новосибирск : Наука, 1996. 253 с.